

Antwoorden op vragen naar aanleiding van het inspreken Luc Opdebeeck namens Shadows United op woensdag 21 september 2022.

Wat kunnen we als gemeente doen?

- Erkennen van het bestaan van Rotterdammers zonder de juiste verblijfspapieren
- Nakomen zorgplicht iedere inwoner van Rotterdam ongeacht verblijfsstatus
- Stoppen met het ontzeggen van zorg en ondersteuning aan zogenaamde niet-rechthebbenden om hen daarmee te bewegen tot vrijwillig vertrek. Het druist in tegen de maatschappelijke en politieke verantwoordelijkheid voor mensen wiens fundamentele behoeften in het geding komen. Het recht op gezondheid en het bevorderen van terugkeer mogen niet tegen elkaar worden uitgespeeld.
https://www.uvh.nl/uvh.nl/up/ZehrrwgKyJ_UvH_2022_Onder_de_Radar.pdf, p 16
- Informeren van ziekenhuizen en huisartsen over het recht op medische zorg van ongedocumenteerden en de bestaande financiële regelingen
- Meer opvangplekken creëren
- Toegang tot hoger en middelbaar beroepsonderwijs voor ongedocumenteerde jongeren die ouder zijn dan 18 jaar

Wat zijn de gevolgen van zo lang onder de radar blijven? Wat doet dat mentaal en fysiek met iemand om ongedocumenteerd te zijn?

- Psychisch welbevinden onder druk
- Laag zelfvertrouwen
- Permanente angst en onzekerheid
- Zware leefomstandigheden
- Slechte gezondheid vanwege gebrek aan zorg en leven onder slechte omstandigheden
- Klein/geen netwerk
- Stilstand/niet tot volledige ontwikkeling komen

Over de gezondheid van ongedocumenteerden

Ten aanzien van gezondheid zijn ongedocumenteerden kwetsbaar en zij hebben over het algemeen een slechtere gezondheid dan ingezetenen. Vanwege hun situatie leven ongedocumenteerden met voortdurende stress. Een grote review van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) over de gezondheidstoestand van ongedocumenteerden in de Europese Unie komt op basis van de onderzochte literatuur tot de volgende conclusies:

- De volgende infectieziekten komen bij de groep ongedocumenteerden vaker voor: tuberculose, hepatitis B en seksueel overdraagbare aandoeningen.
- Er zijn meer risico's op problemen met de gezondheid van moeder en kind: ongewenste zwangerschap, infecties, tienerzwangerschappen, miskramen, gebrekkige zwangerschapscontroles, complicaties bij zwangerschap- pen en abortus. Onderzoek in Nederland bevestigt dit.

- Kinderen lopen meer risico op infectieziekten, aangeboren afwijkingen en psychosociale problematiek.
- Ogedocumenteerden zijn in het algemeen kwetsbaar voor het ontwikkelen van sommige chronische ziekten (diabetes, hart- en vaatziekten).
- Zij hebben meer risico op het ontwikkelen van psychische problematiek en psychiatrische ziektebeelden. Dit heeft te maken met het stressvolle bestaan (zowel voor, tijdens als na de migratie) en de veelvoorkomende ervaringen van geweld.

<https://www.pharos.nl/infosheets/gezondheid-ongedocumenteerden/>

<https://www.pharos.nl/kennisbank/toegang-tot-zorg-voor-ongedocumenteerde-migranten-wat-helpt-om-zorg-te-krijgen/>

Wat is er te zeggen over de aantallen?

Het betreft een groep zonder geldige verblijfstitel, uitgeprocedeerd of nimmer een procedure gestart. Het is lastig vast te stellen om hoeveel mensen het gaat. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) schat maximaal 58.000 (in 2020), maar vermoedelijk is het aantal veel groter. Deze migrantengroep is zeer divers, qua land van herkomst, leeftijd en verblijfsomstandigheden. Sommigen verblijven al meer dan twintig jaar illegaal in Nederland; een grote groep jongeren is hier geboren.

Kamerbrief aanpak illegaliteit 16 dec 2020: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-913483b4-66b5-4430-852e-ee77352d54c9/1/pdf/TK%20Aanpak%20illegaliteit.pdf>

Wat zijn ervaringen in andere steden?

Utrecht:

Ogedocumenteerden hebben de mogelijkheid tot leerwerktrajecten en cursussen

<https://www.duic.nl/politiek/initiatiefvoorstel-groenlinks-aangenomen-utrecht-krijgt-cursussen-voor-ongedocumenteerden/>

Amsterdam:

Visie van het college op ogedocumenteerden Amsterdam:

Ogedocumenteerden zijn mensen zonder geldige verblijfsvergunning die Nederland om verschillende redenen (nog) niet hebben verlaten.

Ogedocumenteerden die in Amsterdam wonen, worden door het college als volwaardige Amsterdammers gezien. Daarom hebben zij ook (beperkt) toegang tot gemeentelijke diensten.

De gemeente Amsterdam biedt verschillende voorzieningen voor ogedocumenteerden:

- 24-uursopvang voor ogedocumenteerden.
- Amsterdams Centrum Ogedocumenteerden
- Deelname Programma Ogedocumenteerden Amsterdam
- Ogedocumenteerde jongeren (jonger dan 18 jaar)
- Ouder en Kindteams
- Buurtteams Amsterdam

<https://www.amsterdam.nl/zorg-ondersteuning/ondersteuning/vluchtelingen/ongedocumenteerden/>

De gemeente Amsterdam heeft een subsidieregeling 2023 voor ogedocumenteerden gericht op intake, screening en casusregie en ketenregie, woonbegeleiding, juridische

begeleiding, casemanagement en maatschappelijke begeleiding, toekomstoriëntatie en terugkeerbegeleiding, casemanagement en maatschappelijke begeleiding, participatie aanbod en aanvullende begeleiding van bijzondere doelgroepen.

<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR679857/1>

Amsterdam City Rights (grassroot organisatie) heeft een app ontwikkeld met informatie voor mensen zonder de juiste verblijfspapieren zodat inwoners van Amsterdam op de hoogte zijn van hun basisrechten ongeacht hun status. Ze onderschrijven de 'Fearless City' movement, steden waarin bewoners (zonder of met papieren) opkomen voor de rechten van (ongedocumenteerde) vluchtelingen en nieuwkomers.

<https://www.amsterdamcityrights.org>

<https://apps.apple.com/ca/app/city-rights/id1622625770>

Andere landen:

Duitsland:

Duldung principe

In Duitsland is al meer bekend over maatschappelijke participatie van uitgeprocedeerde asielzoekers. Uitgeprocedeerden, die nog niet uitgezet kunnen worden, krijgen een zogeheten Duldung. Dit houdt in dat hun plicht om het land te verlaten tijdelijk is uitgesteld. Deze groep heeft bepaalde rechten wat betreft onderwijs, werk en wonen. Het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) heeft onderzoek naar deze praktijk gedaan.

https://www.kis.nl/sites/default/files/duldung-nadere-verkenning-maatschappelijke-participatie-uitgeprocedeerde-asielzoekers_0.pdf

Zwitserland:

Zurich heeft naar voorbeeld van New York een City ID ingevoerd voor alle inwoners ongeacht hun verblijfsstatus. Dit stadspaspoort geeft niet alleen symbolische erkenning onderdeel te zijn van de gemeenschap, maar geeft alle ongedocumenteerden ook de mogelijkheid zich te identificeren (de politie erkent de stadspas als legitimatiebewijs) en krijgen ze toegang tot de sociale en culturele voorzieningen van de stad.

<https://www.infomigrants.net/en/post/41370/city-card-welcome-news-for-undocumented-migrants-in-zurich>

<https://www.stadt-zuerich.ch/prd/en/index/stadtentwicklung/integrationsfoerderung/migrants-with-irregular-status.html>

Europa:

Het internationale grassroots-netwerk City Rights United heeft een 'Toolkit voor inclusieve steden' gemaakt: een verzameling innovatieve en creatieve strategieën die de toegang tot onderwijs, huisvesting en een City ID kaart voor ongedocumenteerde mensen verbeteren, het belang van andere representatie van migranten in de media agenderen, en bijdragen aan het opzetten van grassroots campagnes voor politieke verandering.

<https://www.cityrightsunited.eu/toolkit/>

<https://dezwijger.nl/update/terugblik-city-rights-unite>

C-MISE (City initiative on migrants with irregular status in Europe) Hier wordt veel info uitgewisseld tussen verschillende Europese steden:

<https://cmise.web.ox.ac.uk/home>

Wat zijn de problemen van de oudere ongedocumenteerden?

Onderzoekers van de Regenbooggroep omschrijven ze als volgt: het zijn oudere vreemdelingen in Nederland zonder rechtmatig verblijf. De belangrijkste subgroepen betreffen: zorgbehoevende ouders van Nederlanders uit immigranten- groepen en van hier al lang wonende derdelanders, Surinaamse oud-Nederlanders, lang geleden uitgeprocedeerde asielzoekers, voormalige arbeidsmigranten, of mensen die hier hebben gestudeerd of als gezinsleden zijn toegelaten maar (lang ge- leden) hun status zijn kwijtgeraakt.

https://www.deregenboog.org/sites/default/files/juridische_verkenning_van_het_recht_op_voorzieningen_en_verblijf_voor_oudere_ongedocumenteerden_binnenwerk_definitieve_versie.pdf

In deze groep zou er door de hogere leeftijd en mogelijke gezondheidsproblemen sprake zijn van een afnemende zelfredzaamheid en lijkt het met het klimmen der jaren voor ouderen ook lastiger te worden om voldoende inkomsten te genereren en huisvesting te realiseren. Bovendien lijkt er onder de ongedocumenteerde ouderen met het ouder worden een toenemende afhankelijkheid van liefdadigheid, mantelzorgers en hulpverleners te ontstaan. Deze worstelen echter met het vinden van de juiste benodigde geriatrische zorg. Zij constateren dat er gebrek is aan plaatsen voor ongedocumenteerden in verzorgings- en verpleeghuizen en wijzen op het beperkte perspectief voor ongedocumenteerde ouderen terwijl zij als hulpverleners niet de mogelijkheden hebben om langdurige of permanente zorg te bieden. Gezien de beleidsontwikkelingen in de afgelopen jaren is de verwachting dat het aantal ongedocumenteerde ouderen dat hulp nodig heeft in de komende jaren zal toenemen.

https://www.deregenboog.org/sites/default/files/vechten_met_het_leven_binnenwerk_definitief.pdf pagina 17

Het rapport van de Amsterdamse ombudsman schrijft dit over ze:

Bij deze ouderen is zichtbaar dat het ongedocumenteerde bestaan een zware aanslag vormt op hun gezondheid. Vaak spelen er diverse gezondheidsklachten tegelijkertijd. De groep die hier al langer is, heeft in het verleden veel gewerkt, omdat dit makkelijker was vóór de invoering van de koppelingswet. Om verschillende redenen zijn zij destijds buiten de witte illegalen regeling gevallen en hebben ze geen aanspraak gemaakt op een andere pardonregeling, waardoor zij nu nog ongedocumenteerd leven. Soms ligt de oorzaak in eerdere administratieve fouten, waarbij bijvoorbeeld hun sofinummer op een verkeerde datum was gezet en zij daardoor niet aan de criteria voldeden voor de regeling. Zij geven aan dat hun leven in Nederland is en dat zij zich Nederlander voelen.

https://openresearch.amsterdam/image/2021/4/1/rapport_onzichtbaar_gewijzigd.pdf

Het onderzoek van de regenbooggroep naar deze groep in Amsterdam, Utrecht en Rotterdam schrijft het volgende:

Een gevaar voor oudere ongedocumenteerden is dat hun zorgnetwerk krimpt naarmate zij ouder worden, blijkt uit het onderzoek. De mensen uit hun netwerk worden namelijk ook ouder, raken slecht ter been of krijgen kinderen. Daardoor kan het contact verzwakken, juist

op het moment dat de hulpvraag toeneemt door hun vorderende leeftijd. Ongedocumenteerden worstelen regelmatig met mentale klachten door jaren van onzekerheid. Omdat ze vaak op straat leven en hun geld verdienen met zware fysieke arbeid, hebben ze vaker last van gezondheidsproblemen.

<https://www.trouw.nl/binnenland/karim-62-zit-al-een-half-leven-in-een-ongedocumenteerd-bestaan~b444926c/> 15 juni 2022 Trouw
https://www.deregenboog.org/sites/default/files/vechten_met_het_leven_binnenwerk_definitief.pdf

Waar liggen de belemmeringen om terug te gaan?

- Geen identiteitspapieren hebben
- Het land van herkomst erkent ze niet
- Sommigen ongedocumenteerden werken al jaren mee en toch lukt het niet om terug te keren
- Het is niet veilig in het land van herkomst
- Geen sociaal netwerk hebben in land van herkomst
- Geen bezittingen, geen werk hebben in het land van herkomst
- Psychische belemmeringen
- Geen arbeidskansen
- Leeftijd van de ongedocumenteerde
- Verstoorde relaties met familie in land van herkomst vanwege vertrek

Onderzoekers van de Regenbooggroep geven aan dat een lidstaat niet een terugkeerbesluit kan uitvaardigen en vervolgens jarenlang niet tot verwijdering over- gaan. In deze gevallen moet een lidstaat óf toestemmen tot een vorm van legaal verblijf, óf schriftelijk bevestigen dat het terugkeerbesluit voorlopig niet wordt uitgevoerd.

Zie noot C.A. Groenendijk, JV 2021/85 bij Rb. Den Haag 4 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:2254; zie ook K.F. Hinterberger, 'Regularisierungen irregulär aufhältiger Migrantinnen und Migranten', *Schriften zum Migrationsrecht* 29, Nomos 2020, p. 161-163; R. Nachtigall, 'Die Ausdifferenzierung der Duldung', *Zeitschrift für Ausländerrecht* 2020, 271, p. 276.

Uit Rapport Regenboog groep Juridische Verkenning van het recht op voorzieningen:

https://www.deregenboog.org/sites/default/files/juridische_verkenning_van_het_recht_op_voorzieningen_en_verblijf_voor_oudere_ongedocumenteerden_binnenwerk_definitieve_versie.pdf p 35

10 oktober 2022